

General-pukovnik
DANE PETKOVSKI

BRIGA DRUGA TITA O BORBENOM MORALU ORUŽANIH SNAGA

»...Svijest naših boraca i cijelog naroda proizilazila je iz društvene suštine našeg oslobodilačkog rata i karaktera revolucije. Moralno-politička snaga i svijest naših boraca i naroda proizilazili su iz pravednih ciljeva i jasne perspektive revolucije, jer su svi naši borci i narod čvrsto vjerovali u te ciljeve, u sopstvene snage i u pobjedu...

Mi i danas moramo voditi izuzetnu brigu o moralnom faktoru, o ljudima koji će biti odlučujući činilac i u eventualnom ratu...

Moramo biti budni i čuvati se raznih pokušaja stvaranja veštačkih dilema i nerazumijevanja u bitnim pitanjima odbrane zemlje...« (Tito povodom 25-godišnjice časopisa »Vojno delo«).

Drug Tito je, kao generalni sekretar KPJ, polazeći od učenja klasika marksizma, konkretnih društveno-političkih i drugih unutrašnjih uslova u zemlji i međunarodne situacije u svetu, uspešno pripremio, organizovao i izveo narodnooslobodilačku borbu i socijalističku revoluciju naroda i narodnosti Jugoslavije. U toj borbi i revoluciji stvorene su, pod njegovim neposrednim rukovodstvom, i naše oružane snage. One su u toku narodnooslobodilačkog rata uspešno izvršile svoj zadatak — oslobođenje od okupatora i domaćih izdajnika, a posle rata obezbedile mir, slobodu i nezavisnost socijalističke samoupravne Jugoslavije. To su mogle uraditi samo one oružane snage čije starešine i vojnici, pored ostalih vojno-političkih kvaliteta, poseduju

visoki borbeni moral i moralno-političko jedinstvo. A upravo te kvalitete poseduju naše oružane snage, jer je drug Tito uvek poklanjao posebnu pažnju čoveku, ljudima i moralno-političkim faktorima.

Kao marksista drug Tito je pridavao primarni značaj čoveku u svim revolucionarnim zbivanjima. Polazeći od toga imao je u vidu da je moral armije deo morala društva i da zavisi od društvenih i psihofizičkih faktora. Stoga je u izgradnji oružanih snaga, u ratnim i mirnodopskim uslovima, vodio računa o tim faktorima.

Drugu Titu stalno su bile prisutne društveno-političke, nacionalne i ekonomske protivrečnosti bivše Jugoslavije; nastalo stanje u okupiranoj zemlji, međunarodni uslovi, savezništvo u antifašističkoj koaliciji i slabosti okupatora i domaćih izdajnika; cilj i karakter naše narodno-oslobodilačke borbe; karakter i unutrašnji odnosi u jedinicama NOV i POJ, organizacijska struktura i postepenost formiranja naših jedinica, njihovo naoružanje i oprema, zbrinjavanje ranjenika i bolesnika, snabdevanje od naroda i neprijatelja, obučenost i disciplina, moralno-političko vaspitanje i kulturno-zabavni rad; ratna doktrina, strategija i taktika, oblici borbenih dejstava, borbeno obezbeđenje i samozaštita; borbene i revolucionarne tradicije, slobodarstvo i patriotizam naših naroda i narodnosti, i drugi društveni faktori koji mogu da se iskoriste maksimalno u mobilisanju masa za borbu i jačanje visoke borbene vrednosti i jedinstva boraca i jedinica.

Isto tako, drug Tito je poklanjao neophodnu pažnju i psihofizičkim faktorima. Zato u našim jedinicama skoro nismo imali teškoća i gubitaka te vrste. Takođe nisu zanemarivani ni ostali faktori. Dejstvovalo se na celoj teritoriji Jugoslavije, na kopnu i na moru, u planinama i na ravnicama i u svim godišnjim dobima. Naše su jedinice stalno bile u ofanzivi i tukle neprijatelja na širokom prostoru, čime se obezbeđivala naša nadmoćnost u živoj sili. Za dejstva su korišćeni noć i nepovoljni meteorološki uslovi, kako bi se umanjio značaj neprijateljske tehničke nadmoćnosti. Zbog svega toga obezbeđivao je permanentno visok borbeni moral i moralno-političko jedinstvo u našim oružanim snagama.

Suština takvog morala zasnivala se, pre svega, na oslobodilačkim i revolucionarnim ciljevima i karakteru narodnooslobodilačkog rata i revolucije, oblicima vojne organizacije i borbenih dejstava i sveukupnim naporima da se što bolje realizuju u praksi.

Drug Tito je bio ne samo politički vođa revolucije, nego i vojskovođa, strateg koji je neposredno stvarao, usmeravao, komandovao, raspoređivao i organizovao narodnooslobodilačke snage. Najčešće je lično donosio najvažnije odluke, najdublje pronicao u mogućnost vođenja rata, kreirao njegovu doktrinu, izgradio originalnu ratnu veštinu i razvijao je u skladu sa objektivnom situacijom.

Pronicljivošću marksiste, stvaralaštvom istinskog vojskovođe, otkriva nove oblike vojne organizacije i načine vođenja rata pomoću kojih najbolje okuplja narodne mase i ostvaruje ciljeve narodnooslobodilačkog rata i revolucije. U svim periodima rata, bez obzira na opšti odnos snaga, Tito je jasno sagledavao datu situaciju, iznalazio najbolja rešenja i kroz konkretne akcije otvarao perspektivu za budućnost. Nije dozvolio da bude vođen događajima, već je sam predviđao i usmeravao događaje.

U tome je bila glavna snaga koja je inspirisala i privlačila borce i građane da se dosledno i beskompromisno, bez obzira na ljudske i materijalne žrtve i druge velike teškoće, bore za ciljeve narodnooslobodilačke borbe i revolucije.

Jedinstvena politička platforma borbe za nacionalno i socijalno oslobođenje bila je osnova na kojoj se gradilo nacionalno, moralno-političko i borbeno jedinstvo naroda i vojske i ostvarivala mobilizacija za borbu svih struktura naroda. Predratni revolucionarni događaji i naš narodnooslobodilački rat veoma ubedljivo su pokazali da je uloga čoveka i radnih masa od odlučujućeg značaja za ostvarivanje ciljeva borbe i revolucije. Stoga je u prvim ratnim godinama (sve do odluka Drugog zasjedanja AVNOJ-a) učešće svakog pojedinca u narodnooslobodilačkom pokretu počivalo na dobrovoljnosti, zasnovanoj na visokoj moralno-političkoj i patriotskoj svesti.

To je, pored ostalog, obezbeđivalo i u najtežim ratnim situacijama postojanost i monolitnost jedinica, njihov ofan-

živni duh i stvaralačku inicijativu. Otuda u narodnooslobodilačkom ratu gotovo da nismo imali pojava kukavičluka, panike, demoralizacije i potpuno razbijenih jedinica. Hrabrost i samopožrtvovanje su bili masovna i opšta pojava kod boraca i starešina. Sasvim je sigurno da bez visoke političke i idejne svesti o tome za što se bore i protiv koga se bore borci i starešine naše Armije ne bi mogli podneti i izdržati sve teškoće i izvojevati pobjedu.

Govoreći o specifičnostima naše borbe i revolucije drug Tito, između ostalog, kaže:

»Pozvati narod samo u borbu protiv okupatora, a ne dati mu istovremeno da razumije da će tom borbom postići nešto novo, mnogo bolje, da se neće vratiti staro, — tako ne bi bilo moguće pokrenuti sve narode u tu borbu, niti tako široke mase naroda zainteresovati za nju, niti bi se u njoj moglo izdržati do kraja, tj. pobijediti.«¹

Cilj borbe nije bio samo oslobođenje od okupatora i domaćih izdajnika, već izgradnja nove Jugoslavije u kojoj će radni ljudi imati vlast u svojim rukama i svi narodi i narodnosti biti ravnopravni. Otuda je i parola bratstva i jedinstva, ispisana na našim ratnim zastavama, postala najsadržajnija parola naše revolucije. Drug Tito je pronašao uspješan put da višenacionalnu zajednicu kao što je naša zemlja — što je neprijatelj želeo da iskoristi u bratoubilačkom istrebljenju, — pretvori u najjači razlog njene borbe za slobodu i zajedništvo, i odbranu te slobode i zajedništva ravnopravnih naroda i narodnosti Jugoslavije.

U vezi s tim, drug Tito je u članku »Nacionalno pitanje u Jugoslaviji u svjetlosti narodnooslobodilačke borbe«, između ostalog, pisao da bi riječ narodnooslobodilačka borba bila »samo jedna fraza, pa čak i prevara, kad ona ne bi, pored opštejugoslovenskog smisla, imala i nacionalni smisao za svaki narod posebice, tj. kada ona ne bi, pored oslobođenja Jugoslavije, značila u isto vrijeme i oslobođenje Hrvata, Slovenaca, Srba, Makedonaca, Arnauta, Muslimana itd ...«²

¹ Josip Broz Tito, *Govori i članci*, knjiga II, izdanje »Naprijed«, Zagreb, 1959. godine, str. 353.

² Josip Broz Tito, *Vojna djela*, izdanje Vojnoizdavačkog zavoda JNA, Beograd, 1961, knjiga I, str. 158.

I dalje, u istom članku, drug Tito zaključuje: »Pitanje Makedonije, pitanje Kosova i Metohije, pitanje Crne Gore, pitanje Hrvatske, pitanje Slovenije, pitanje Bosne i Hercegovine lako će se riješiti na opšte zadovoljstvo svih samo na taj način što će ga rješavati sam narod, a to pravo svaki narod stiče, s puškom u ruci, u ovoj narodnooslobodilačkoj borbi«.

I u drugim svojim ratnim i posleratnim istupanjima drug Tito govori o važnosti bratstva i jedinstva naroda i narodnosti Jugoslavije i o neophodnosti njegovog širenja, učvršćivanja i čuvanja kao najveće tekovine naše borbe i socijalističke izgradnje. Znajući koliko ono znači za jedinstvo armije, drug Tito je stalno starešinama i vojnicima postavljao zadatke da budu prvi u širenju i čuvanju bratstva i jedinstva. U govoru povodom osnivanja Četvrte crnogorske brigade, 17. juna 1942. godine, drug Tito kaže:

»Poslije ovog rata nema više Versaja, kao 1918. To je nepovratna prošlost... Oni koji su dali najveće žrtve u ratu, imaće i odlučnu riječ poslije rata... Naša je dužnost da okupimo u svoje redove sve one koji vole svoj narod... Sada je u borbama za oslobođenje, prvi put u historiji Jugoslavije, kršteno oružano jedinstvo svih naših naroda... Mi ćemo biti sijači bratstva među narodima. Kada budemo prolazili kroz nove zemlje, kada budemo dolazili u dodir sa ljudima drugih običaja, oni će možda biti nepovjerljivi prema nama, jer nas još nisu vidjeli na djelu i nisu čuli našu riječ. Vi ćete svojim držanjem i ubjeđivanjem pokazati da ste vojska novoga kova; vi ćete steći njihovo povjerenje i razviti zastavu slobode i u krajevima koji je još nisu razvili«.³

U košmaru i izdaji vladajućih krugova, opštoj dezorijentaciji i izdaji nacionalnih buržoazija, raspirivanju bratoubilačke borbe od okupatora 1941, drug Tito je instinktom revolucionara osetio, vekovima sputavane, progresivne težnje jugoslovenskih naroda i u tom sudbonosnom trenutku podigao zastavu slobode i bratstva i jedinstva. Jer, uspeh borbe protiv okupatora i konačno oslobođenje bili su objektivno mogućni jedino pod uslovima zajedničke

³ Isto, str. 94. i 96.

borbe. Zbog toga je trebalo jasno odrediti perspektivu te borbe, njen cilj i karakter — da ta borba donosi narodima i narodnostima Jugoslavije nacionalno i socijalno oslobođenje. Drug Tito je sve to blagovremeno i jasno odredio, što se na vojnom planu manifestovalo kroz neprestano narastanje snaga narodnooslobodilačkog rata i na borbenosti boraca, starešina i jedinica NOV i POJ.

Visokom borbenom moralu naroda i vojske su, umnogome, doprineli revolucionarni ciljevi, ofanzivna strategija narodnooslobodilačkog rata i odgovarajući organizacijsko-formacijski oblici jedinica i načini vođenja borbe.

Drug Tito je imao stalan kurs na neprekidnu opštenarodnu oružanu borbu i jačanje naših oružanih snaga na celoj teritoriji Jugoslavije, jer se bez toga ne bi mogli ostvariti ciljevi narodnooslobodilačkog rata i revolucije. Ali, pri tome, kao iskusni revolucionar i vojskovođa, koristeći se poznatim dijalektičkim zakonitostima marksističke filozofije, vodio je računa o razgaranju borbe putem manjih akcija i operacija koje su, postepeno, vodile još većim akcijama i operacijama.

I kod stvaranja oružanih snaga išlo se, takođe, od manjih partizanskih grupa, četa, bataljona i odreda ka formiranju proleterskih i udarnih brigada, kasnije divizija, korpusa i armija sa neophodnim vidovima, rodovima i službama. O svemu tome drug Tito kaže:

»Male akcije u partizanskom ratu vode krupnim, jer one postepeno mobiliziraju sve veće i veće mase. Male akcije uče ljude ratovanju, i to znanje najbolja je garancija da se partizanski odredi neće raspasti u slučaju ako »krupnija akcija« ne uspije...»⁴

U istom dokumentu on ukazuje da se ne vidi »da između partizanskog rata i narodnog ustanka nema nikakve suprotnosti, nego nasuprot, da je partizanski rat u našim prilikama samo forma narodnog ustanka...»

I dalje, u istom dokumentu, upozorava da »naš narodnooslobodilački ustanak neće moći da ide samo po uzlaznoj liniji, nego će biti i pobjeda i privremenih poraza, ko-

⁴ Zbornik dokumenata i podataka o NOR-u jugoslovenskih naroda, tom III, knjiga 1, izdanje Vojnoistorijskog instituta JNA, dokumenat 93, str. 229.

lebanja, itd. Pravilno je, dakle, samo shvatanje narodnog ustanka kao jednog trajnog partizanskog rata, koji će da zahvata sve veće i veće mase, koji će da zadaje neprijatelju sve teže i teže udarce, koji će da učvrsti savez radnika i osnovnih narodnih masa i koji će konačno dovesti do potpunog uništenja neprijatelja.

Na taj način je drug Tito, kao vrhovni komandant, u saglasnosti sa stepenom razvitka narodnooslobodilačkog rata, otvarao perspektivu razvitka oslobodilačke armije. Tako, već avgusta 1941. godine, o zadacima NOPO piše da će se, prema potrebi, »u slučaju povoljnih strategijskih i drugih okolnosti radi izvođenja krupnih operacija« stvarati »od više partizanskih odreda krupne vojne jedinice«.⁵

Put do realizacije koncepcije o prerastanju partizanske borbe u svenarodni rat bio je dugotrajan i težak proces. U nekim krajevima, verujući da će očuvati uspehe postignute u prvom ustaničkom zamahu, partizanski odredi su branili ustaničke frontove. To je bilo u suprotnosti sa Titovom koncepcijom partizanskog ratovanja i vodilo je gubljenju inicijative i ofanzivnog duha. Stoga, Tito to ocenjuje kao nepravilno shvatanje naše strategije i taktike i daje uputstva: »ne frontalne borbe, već dejstvo mnogobrojnih, brzo pokretnih i istovremeno dejstvujućih partizanskih odreda, ali međusobno dobro povezanih... Za uzimanje samo odbrambene taktike za partizane znači sigurnu smrt«.⁶

Bilo je očividno da oružani ustanak treba razvijati ne samo u širinu, u masovnost, kvantitativno, već i kvalitativno. Moralo se preći na stvaranje prvih vojnih jedinica sposobnih da napuste svoju teritoriju i da ratuju gde je potrebno.

»Pokazalo se da mi ne možemo vršiti uspješno operacije većih razmjera sa združenim partizanskim odredima i bataljonima, već da moramo postepeno, ali odmah, prići stvaranju većih, čisto vojničkih formacija«.⁷

U stvari, radilo se o prevazilaženju prvobitnih oblika teritorijalne partizanske vojne organizacije, o stvaranju

⁵ Josip Broz Tito, *Vojna djela*, knjiga I, izdanje Vojnoizdavačkog zavoda JNA, Beograd, 1961, str. 21.

⁶ Zbornik, Tom II, knj. 2, dokumenat 14.

⁷ Tito, *Vojna djela*, knjiga 2, str. 233.

krupnih pokretnih formacija. Formiranjem Prve proleter-ske brigade otpočeo je taj proces. Naravno, to je bio ve-oma složen i dug proces, koji je uspješno obavljen u obli-kovanju naše koncepcije opštenarodne odbrane, koja ima svoj kontinuitet do danas.

Drug Tito je stalno brinuo o ljudima, o borcima i sta-rešinama, o jedinicama da zadatke izvršavaju uspješno i sa što manje gubitaka. U vezi s tim, u naređenju o izvo-đenju borbenih dejstava, iz januara 1943. godine, između ostalog, piše ovo:

»... U našem oslobodilačkom ratu najveću dragocje-nost predstavljaju naši borci — ratnici. Njima se ima po-kloniti glavna i prvenstvena pažnja, kako u borbi tako i van borbe, svagda u svim prilikama uopšte. To je prva i osnovna dužnost svih starješina u našoj vojsci. Neosporno je da naša borba traži žrtve. Naši su borci spremni da po-lože svoje živote za izvršavanje postavljenih zadataka. Izvršavati zadatke u potpunosti i sa najmanje žrtava — u tome se sastoji vještina komandovanja i vođenja trupa u ratu«. ⁸

Na drugom mestu drug Tito, opet, kaže: »Često se kr-vavo brane mali dijelovi slobodne teritorije, koji nemaju nikakvog značaja. Treba primjenjivati elastičniji način ra-tovanja i čuvati jedinice od suvišnih gubitaka«. ⁹

Isto tako, u Titovom naređenju u kojem se govori i o borbenom obezbeđenju i samozaštiti, pored ostalog, stoji: »Ne upuštati se u frontalne teške borbe sa okupatorom, već vršiti prepade po komunikacijama, s težnjom da se dođe do što više oružja i municije... Vaši odredi moraju biti oprezni i uvijek gotovi za borbu. Neprijatelj vas ne smije iznenaditi. Razvijte izviđačku i obaveštajnu slu-žbu«. ¹⁰

Ističući značaj borbenog iskustva i obuke za izvrša-vanje borbenih zadataka i podizanja borbene vrednosti boraca i jedinica, drug Tito ukazuje:

»Veći broj naših starješina i mlađih boraca su bez borbenog iskustva i rutine. Ovako mlade i neiskusne star-

⁸ Tito, *Vojna djela*, knj. I, str. 171.

⁹ Isto, str. 250.

¹⁰ Isto, str. 45.

ješine i borce ne treba uvoditi u akcije bez prethodne obuke i izvežbanosti u rukovanju i upotrebi raspoloživim borbenim sredstvima«. ¹¹

Sve ovo ukazuje da je, uz pravilno određene ciljeve i karakter rata i revolucije, adekvatno organizovanje vojne jedinice i iznalaženje najboljih načina i oblika borbenih dejstava, pridavanje velike pažnje svim merama borbenog obezbeđenja i samozaštite jedinica imalo za cilj sprečavanje iznenađenja i očuvanje života boraca i starešina, što je sve jačalo moral i borbenost jedinica. Radi izgrađivanja visokih borbenih i moralno-političkih kvaliteta, u jedinicama NOV i POJ stalno je organizovana i izvođena vojnostručna, borbeno i moralno-politička obuka i vaspitanje, a i svestran i organizovan kulturnozabavni rad. To je opet, sa svoje strane, povoljno delovalo na osposobljavanje boraca i jedinica za borbu, na postizanje boljih rezultata u akcijama, na razvijanje visoke moralno-političke svesti, volje i odlučnosti kod boraca i starešina da izvršavaju još složenije zadatke što bolje mogu i sa što manje žrtava.

Isti smisao za jačanje borbenog morala imao je i naš odnos prema oslobađanju, držanju i napuštanju slobodnih teritorija. Izbegavale su se nepotrebne žrtve oko dužeg držanja i odbrane manje važnih teritorija. Otuda napuštanje takvih slobodnih teritorija nije dovodilo do demoralizacije i slabljenja borbenog morala, jer je gubitak jedne teritorije dovodio, po pravilu, do osvajanja nove, još veće i značajnije. O tome drug Tito kaže:

»Svaki naš gubitak neke teritorije mora u isto vrijeme značiti dobitak nove još veće i važnije teritorije«. ¹²

I Titova očinska briga o ranjenim i bolesnim partizanima povoljno je delovala na borbeni moral boraca i jedinica.

Iako je zbrinjavanje ranjenika i bolesnika u narodno-oslobodilačkom ratu bio dosta složen i težak zadatak, nije se smeo ostaviti ranjeni i bolesni drug. Jer, neprijatelj nije poštovao međunarodne pravne ni humanitarne odredbe. On je ubijao ranjene i bolesne partizane. Tako je u

¹¹ Isto, str. 172.

¹² Tito, *Vojna djela*, knj. I, str. 129.

toku narodnooslobodilačkog rata uništio oko 136 bolnica i ubio oko 5.000 ranjenika i bolesnika. Stoga je u našem ratu poklanjana velika briga ranjenim i bolesnim drugovima. Nisu retko pri spašavanju ranjenih ginuli i bili ranjavani njihovi zdravi drugovi. Vođene su velike bitke za spašavanje ranjenika. Preduzimani su krajnji napori, bez obzira na žrtve, da se spasu ranjeni i bolesni drugovi u svim situacijama.

Na pitanje drugu Titu, koja mu je bila najteža vojnička odluka, odgovorio je da mu je to bila odluka o spašavanju ranjenika u četvrtoj ofanzivi, pa je u vezi s tim rekao:

»Trebalo je spasavati ranjenike a nije se moglo biti siguran da zbog ranjenika neće izginuti još toliko zdravih boraca. Bili smo opkoljeni, a ja sam znao vrlo dobro da kod nas briga o ranjeniku predstavlja ogroman moralni faktor za čitavu našu armiju, za čitav naš pokret. Odluka je bila spasiti ranjenike po svaku cijenu«.

Humanizam druga Tita ogleda se i u stavu prema zaobljenim neprijateljima, jer nije dozvoljavao našim jedinicama da na neprijateljska zlodela odgovaraju istom merom.

UTICAJ VASPITNIH FAKTORA NA MORAL BORACA I JEDINICA

Drug Tito je, očigledno, celokupnom svojom mnogostranom i plodnom delatnošću, svim svojim odlukama i postupcima, kao generalni sekretar KPJ, Vrhovni komandant naše armije i predsednik Nacionalnog komiteta oslobođenja Jugoslavije, tokom narodnooslobodilačkog rata i revolucije doprinosa unapređenju moralno-političkog jedinstva i borbene spremnosti naroda i vojske. Često je isticao i podvlačio da je nerazlučiva sprega vojske i naroda najbolja garancija i zaštita od fašističkih okupatora i domaćih izdajnika i ujedno i najbolja pomoć u borbi protiv njih. Na taj način je obezbeđivano njihovo maksimalno angažovanje i samopožrtvovanje do krajnjih ljudskih, fizičkih i duhovnih granica i sposobnosti u narodnooslobodilač-

Vrhovni komandant Josip Broz Tito čestita na uspehu tenkovskoj posadi na manevru »Sloboda-71«

kom ratu, kako bi se ostvarili proklamovani ciljevi nacionalnog i socijalnog oslobođenja.

Zahvaljujući Titovoj brizi i stalnom insistiranju na ljudskom faktoru u narodnooslobodilačkom ratu pri do-

nošenju svih odluka i postavljanju zadataka od rukovodstava na svim nivoima, vodila se briga o moralnom — ljudskom faktoru kao jednom od glavnih faktora za uspeh u borbi i akciji.

Organizacije KPJ i SKOJ-a, starešine i štabovi, organi narodne vlasti, organizacije Narodnooslobodilačkog fronta i USAOJ-a, i organizacije žena na terenu, bili su glavna garancija za jačanje moralno-političke čvrstine jedinica Narodnooslobodilačke vojske, političkog i borbenog raspoloženja stanovništva. Drug Tito je stalno isticao da oružana borba traži velike žrtve i teškoće. Ukazivao je otvoreno i blagovremeno na te teškoće. Zato su borci Narodnooslobodilačke vojske i pripadnici narodnooslobodilačkog pokreta i u najtežim situacijama pokazali zadivljujuću otpornost prema žrtvama, teškoćama i iskušenjima svake vrste.

Komunistička partija Jugoslavije i drug Tito izgrađivali su revolucionarni moral u narodnooslobodilačkom ratu na ciljevima i delima narodnooslobodilačke borbe i revolucije, ali i na pozitivnim borbenim i revolucionarnim tradicijama iz prošlosti naših naroda i narodnosti. Iskorišćeno je slobodarsko i patriotsko shvatanje, stečeno i sazrelo u vekovnoj borbi za slobodu i progres, da nema života tamo gde nema slobode. Naš narodnooslobodilački rat predstavlja veliku epopeju borbe za slobodu i progres, u kojoj su pod rukovodstvom druga Tita i KPJ na najbolji način iskazane i potvrđene moralne i duhovne vrednosti naroda i narodnosti naše domovine.

Još pre rata, uočavajući fašističku opasnost za slobodu naše zemlje, a posebno početkom rata, drug Tito stalno ukazuje na značaj pozitivnih tradicija i rodoljublja. Najveću tragediju naših naroda vidi u činjenici što se u njihovoj sredini našao veliki broj izdajnika zemlje. Istrajnost i nepokolebljivost takvog Titovog uverenja vodi ga preko natčovečanske borbe na čelu naroda i narodnosti Jugoslavije velikom trijumfu — konačnoj i potpunoj pobedi nad svim okupatorima i domaćom reakcijom.

Iz takvog odnosa prema čoveku proizilazilo je i njegovo čvrsto uverenje: da se narod ne može pobediti ni

uništiti i da će pobjeda biti naša. Time je nadahnjivao za otpor i borbu i borce i narod. Sve je to ulivalo neograničeno obostrano poverenje — poverenje i veru Tita u borce i narod i boraca i naroda u Tita.

NEPRIJATELJEVE OCENE BORBENOG MORALA NAŠE ARMIJE

Neprijatelji su to znali i visoko su cenili rukovođenje druga Tita i moral naroda i Armije na čijem je čelu stajao.

Tako se, na primer, u izveštaju šefa nemačke upravne vlasti za Srbiju, od septembra 1941. godine, između ostalog, kaže:

»Pozicije partizana u šumama su takve da je tako reći nemoguće pogoditi ih u srce. Ne pomaže ni pojačana propaganda koja govori o tome da boljševicima ide na frontu rđavo. Dobivam utisak da ni vest o kapitulaciji SSSR ne bi dovela do kapitulacije ovih bandita, koji su žilavi kao đavoli. Osim toga, njihova organizacija je izvrsna. Oni bi mogli biti klasičan primer najbolje tajne organizacije«. ¹³

Na nemačku Vrhovnu komandu ostavilo je poseban utisak Titovo rukovođenje u četvrtoj ofanzivi i njegovo originalno rešenje u takvoj skoro bezizlaznoj situaciji. Naročitu pažnju privukla je brzina kojom je drug Tito izvodio manevre, jer su smatrali da je za to sposobno samo nemačko komandovanje i njihova vojska.

General Liters, komandant nemačkih snaga u petoj ofanzivi, ukazao je, 20. juna 1943. godine, u izveštaju svojoj Vrhovnoj komandi da je »tok borbi pokazao da su komunističke snage pod Titovom komandom odlično organizovane, vešto vođene i da raspolažu borbenim moralom koji izaziva čuđenje... Nesumnjivo da su komunisti protivnik s kojim se mora ozbiljno računati...«

¹³ Vojno-politički »Informator«, časopis Političke uprave SSNO, br. 4 od aprila 1975. godine, str. 99.

Na Dan pobjede, 1945. godine, drug Tito je odao priznanje svim borcima i starešinama Narodnooslobodilačke vojske. Tom prilikom, je rekao:

»Vaš heroizam i požrtvovanje od početka rata 1941. godine pa do danas, pod najstrašnijim uslovima, u borbi s neuporedivo nadmoćnijim silama neprijatelja, bio je primjer za sve porobljene narode u Evropi. Nadahnuti riješenošću da branite do posljednje kapi krvi svoju porobljenu domovinu, nadahnuti dubokom vjerom u pobjedu svoje pravedne stvari, vi ste od 1941. godine zadavali nemilosrdne i žestoke udarce zajedničkom neprijatelju ujedinjenih naroda. Vi ste časno izvršili svoj dug prema svojoj domovini. Vaša besmrtna djela vječit će živjeti u srcima naših naroda i njihovih budućih pokoljenja. Poprišta slavnih bitaka na Sutjesci, Zelengori, Kozari, Neretvi itd., ostaće vječiti spomenici heroizma vašeg i vaših palih drugova. Oni će nadahnjivati buduća pokoljenja naših naroda i učiti ih kako se voli otadžbina i kako se umire za nju. Oni će biti spomenici našeg narodnog ponosa u borbi za slobodu i nezavisnost. Nova Jugoslovenska armija... mora ostati nepokolebljivi branilac tekovina naše natčovječanske borbe... Sinuo je veliki dan mira i slobode. Dolaze novi dani mirne izgradnje naše razorene zemlje. Sada treba da izvojujemo novu veliku pobjedu, da izgradimo našu razorenu zemlju i učvrstimo istinski narodnu vlast. Da učvrstimo još više bratstvo i jedinstvo, tako da ga više nikada nikakva sila neće moći razrušiti«. ¹⁴

Danas s ponosom možemo konstatovati da su izvršeni svi zadaci koje je drug Tito postavio. U socijalističkoj samoupravnoj Titovoj Jugoslaviji, bratskoj zajednici ravnopravnih naroda i narodnosti, oružane snage čvrsto i nepokolebljivo čuvaju slobodu i nezavisnost naše socijalističke domovine. Zahvaljujući daljem razvijanju tekovina narodnooslobodilačkog rata i revolucije i jačanju oružanih snaga na osnovu koncepcije opštenarodne odbrane stvorene i

¹⁴ Josip Broz Tito, *Govori i članci*, knj. I, izdanje »Naprijed«, Zagreb, 1959, str. 283. i 284.

proverene u minulom ratu, oružane snage SFRJ, pod neposrednom komandom druga Tita, stoje moralno-politički jedinstvene i spremne u svakom pogledu da očuvaju miran socijalistički razvitak naših naroda i narodnosti i da se uspešno suprotstave svakoj agresiji.

Za takvu spremnost naših oružanih snaga zahvalni smo drugu Titu, našem vrhovnom komandantu, koji se i u posleratnom razvitku, kao i u toku rata, stalno i neprekidno brinuo o njihovoj modernizaciji i o svestranoj vojnostručnoj i moralno-političkoj izgradnji.

Naš sistem opštenarodne odbrane, posebno oružane snage i njihov udarni deo — Jugoslovenska narodna armija — uvek je bio pod neposrednom pažnjom i brigom druga Tita. Informbirovština, liberalizam, nacionalizam i šovinizam, unitarizam i birokratski centralizam i druga nama tuđa skretanja, sudarali su se i razbijali o čvrsti bedem i snagu moralnog faktora u oružanim snagama koji se razvija i gaji pod Titovim rukovodstvom.

Pravilnost odabranih osnovnih puteva i pravovremenost mera i akcija u njihovoj realizaciji rezultat su idealnog spoja misli i prakse, pretvaranja reči u dela u celokupnom životu i radu druga Tita. To je ono što nadahnjuje sve građane naše zemlje i sve pripadnike naših oružanih snaga da slede Titove misli i dela.

Na Desetom kongresu SKJ drug Tito je odao veliko priznanje oružanim snagama, kada je rekao:

»Dosadašnja izgradnja sistema opštenarodne odbrane i društvene samozaštite spada u najkrupnija ostvarenja našeg društvenog razvoja... Sa posebnim zadovoljstvom želim da istaknem da pojave nacionalizma, unitarizma, oportunističkog liberalizma i tehnokratizma nisu naišle na plodno tlo u JNA zbog organizovanog, odlučnog i efikasnog djelovanja organizacija Saveza komunista. U toj borbi jačalo je jedinstvo misli i akcije celokupnog sastava Jugoslovenske narodne armije i ostvarena vodeća idejno-politička uloga Saveza komunista Jugoslavije. Savez komunista u cjelini ima trajnu obavezu da dalje unapređuje sistem opštenarodne odbrane i društvene samozaštite, da čuva njihovo jedinstvo, da se su-

protstavlja svim tendencijama koje slabe moralno-političku snagu i borbeno jedinstvo oružanih snaga, da među svim građanima razvija svijest da je odbrana zemlje ne samo njihova ustavna obaveza i pravo nego i pitanje časti i patriotizma svakog pojedinca».¹⁵

Iz svega ovoga vidimo da su za druga Tita ljudski faktor i čvrsto moralno-političko jedinstvo naroda i oružanih snaga bili i ostali jedan od osnovnih činilaca naše celokupne stabilnosti — bitan uslov bezbednosti i nezavisnosti zemlje i razvoja socijalističkih samoupravnih društvenih odnosa. U tom smislu stalno se obraća svim subjektivnim snagama: organizacijama i rukovodstvima SKJ, radnim ljudima i pripadnicima oružanih snaga, pozivajući nas da čuvamo, neprekidno razvijamo i jačamo naše moralno-političko i nacionalno jedinstvo. Posebno traži da naša Armija i oružane snage u celini budu čvrste i jedinstvene, jer je to sigurna garancija naše borbene gotovosti. Stoga starešine u Armiji moraju biti komunisti po ubeđenju, jer samo tako mogu sigurno čuvati tekovine naše revolucije i socijalističke izgradnje i gajiti moralni duh u oružanim snagama na iskustvima narodnooslobodilačkog rata i revolucije.

Imajući u vidu šta je sve drug Tito kao vrhovni komandant i strateg dao u teoriji i praksi našoj koncepciji opštenarodne odbrane, i našim oružanim snagama, pripadnici oružanih snaga, kao i svi građani naše zemlje, primili su sa osobitom radošću vest o odluci Nastavno-naučnog veća Centra visokih vojnih škola da se drugu Titu dodeli zvanje doktora vojnih nauka, kao znak izuzetnog i zasluženog priznanja za njegov veliki doprinos u organizovanju i rukovođenju narodnooslobodilačkim ratom i revolucijom, stvaranju koncepcije opštenarodne odbrane, stvaranju i razvitku naših oružanih snaga, njihove vojne doktrine, strategije i taktike, kao i visokog borbenog morala.

¹⁵ Deseti kongres SKJ, dokumenti, »Komunist«, Beograd, 1974, štampano ćirilicom, str. 49—51.